

5

Profeternes råb

Ugens vers

"Menneske, du har fået at vide, hvad der er godt, hvad Herren kræver af dig: Du skal handle retfærdigt, vise trofast kærlighed og årvågent vandre med din Gud" (Mika 6,8).

Introduktion

Det Gamle Testaments profeter er blandt de mest interessante personer i Bibelen. Deres markante stemmer, deres modige budskaber, deres følelse af sorg, vrede og forargelse, og deres til tider praktiske måde at formidle deres budskab på gjorde dem til mennesker, som ikke kunne ignoreres, selv om det ikke altid var særlig behageligt at være i nærheden af dem.

Profeterne blev primært sendt til Israel og Juda, og de kaldte Guds udvalgte folk tilbage til at efterleve deres oprindelige formål. Folket og dets ledere blev alt for let ført på afveje af deres afguder og nabolandenes levemåde. Profeternes utaknemmelige opgave var at formane dem til omvendelse, nogle gange ved at minde dem om Guds kærlighed til dem og det, han tidligere havde gjort for dem, andre gange ved at advare dem om følgerne, hvis de blev ved med at vandre bort fra Gud.

Vi vil også opdage, at noget af det værste blandt de synder og onde gerninger, som de advarede folket og dets ledere imod, var undertrykkelse af de fattige, trængende og hjælpeløse iblandt dem. Ja, det var frygteligt at tilbede afguder; ja, det var slemt at følge falske religioners skikke; men at udnytte de svage og fattige var også noget, der fortjente fordømmelse.

Ugens tekster

- 1 Sam 8,10-18
- Amos 5,10-15
- Mika 6,8
- 1 Mos 19,1-13
- Ez 16,49
- Es 1,15-23

Det gentagne kald om retfærdighed

På trods af Guds detaljerede plan for israeliterne som et folk, levede de sjældent op til deres kald. Ikke mange generationer efter, at de slog sig ned som et folk i landet, bad de Samuel, som var profet og dommer, om at udpege en konge til at lede deres nation, "ligesom hos alle de andre folk" (1 Sam 8,5).

1 Sam 8,10-18

Hvilken advarsel gav Samuel som et svar på folkets krav om en konge?

Samuel var klar over, at dette var et skridt på vejen til at blive som de andre folk – også på andre områder. Samuel forsøgte at rådgive Saul, den første konge, men der gik ikke lang tid, før hans profeti begyndte at gå i opfyldelse. Selv da det israelitiske kongedømme var på sit højeste, undgik hverken David eller Salomo fristelserne, korruptionen og udsvævelserne ved deres magt.

En af de måder, Gud svarede på under Israels og Judas konger, var ved at sende profeter til at fortælle, hvad Guds vilje var og minde folket og deres ledere om deres ansvar over for de glemte i samfundet.

I de hebraiske profeters skrifter ser vi gentagne kald til at leve retfærdigt og udøve ret i samfundet. Ved at påpege Israels og dets ledes utroskab var profeterne en hyppig og indtrængende røst for dem, der led som en følge af, at Israel ikke fulgte Guds vilje.

I sine refleksioner over de gammeltestamentlige profeters lidenskab, opstiller Abraham Joshua Heschel kontrasten mellem vores ligegyldighed og deres indtrængende kald om retfærdighed: "Det, der rystede profeterne er nu daglige foreteelser over alt i verden ... Deres hæsbæsende utålmodighed med uretfærdighed synes for os som hysteri. Vi er hele tiden selv vidne til uretfærdighed, hykleri, falskhed, krænkelser, elendighed, men vi bliver sjældent foragede eller særligt ophidsede. For profeterne fik selv en lille uretfærdighed kosmiske proportioner" (*The Prophets* (New York: Jewish Publication Society of America, 1962), s. 3-4).

Profeterne taler på Guds vegne, og hjælper os til at se uretten og lidelsen i vores verden gennem Guds øjne. Men deres lidenskab er også et kald til handling, til samarbejde med Gud om at lindre og afhjælpe undertrykkelse og sorg hos mennesker omkring os.

Til at tænke over

På hvilke måder, som måske kan være skadelige både for os selv og andre, forsøger vi af og til at blive ligesom "alle de andre folk"?

Amos

"Jeg er ikke profet, jeg er ikke profetdiscipel; jeg er kvægavler og dyrker morbærfigner. Men Herren tog mig bort fra hjorden og sagde til mig: 'Gå hen og profetér for mit folk Israel!'" (Amos 7,14-15).

Amos var ret åben i sin indrømmelse af sine manglende kvalifikationer som profet, men da han gav sit budskab til Israels folk, udviser han en tydelig evne til at drage sine lyttere ind i det, han ønsker at fortælle dem.

Han begynder på en populær måde ved at opremse alle de omkringliggende folk – Syrien, Filistien, Fønikien, Edom, Ammon og Moab - og i detaljer nævne alle deres forbrydelser, uhyrligheder og ugerninger, som Gud ville straffe dem for (se Amos 1,3-2,3). Det er let at forestille sig israeliternes bifald over disse anklager mod deres fjender, især fordi mange af disse forbrydelser var blevet begået direkte mod israeliterne selv.

Men så nærmer Amos sig lidt mere de hjemlige trakter og udtaler Guds dom over Juda, Israels sydlige nabo i de nu opdelte kongedømmer. Idet Amos taler på Guds vegne, beskriver han deres afvisning af Gud, deres ulydighed mod hans bud og den straf, der skulle ramme dem (se Amos 2,4-5). Igen kan vi forestille os folket i det nordlige riges bifald, idet Amos påpeger fejlene hos dem, der omgav dem. Men så vender Amos sig til sine tilhørere. Resten af bogen fokuserer på Israels ondskab, afgudsdyrkelse, uretfærdighed og gentagne forømmelser i Guds øjne.

Amos 3,9-11;
4,1-2; 5,10-15;
8,4-6

Hvilke synder advarer han imod?

Mens Amos ikke er diplomatisk i sit sprog og hans advarsler handler om dom, og hans budskab er blandet med formaninger om at vende tilbage til deres Gud. Det vil betyde en fornyelse af deres retfærdighedssans og omsorg for de fattige iblandt dem: "Men ret skal strømme som vand, retfærdighed som en stadig rindende bæk" (Amos 5,24). De sidste få vers i Amos' profeti peger på en fremtidig genoprettelse af Guds folk (se Amos 9,11-15): "Da frafaldet var størst og de trængte mest til hjælp, sendte Gud dem et budskab med tilgivelse og håb" (Ellen White, *Profeter og konger*, s. 138).

Til at
tænke over

Er der tidspunkter, hvor vi må være parate til at tale hårdt for at rette op på fejl? Hvordan kan vi afgøre, hvornår den form for irettesættelse er nødvendig?

Mika

"Menneske, du har fået at vide, hvad der er godt, hvad Herren kræver af dig: Du skal handle retfærdigt, vise trofast kærlighed og årvågent vandre med din Gud" (Mika 6,8).

Hvordan kan du lige nu omsætte disse opfordringer i praksis?

Mika 6,8 er måske et af de mest kendte vers i Bibelen. Men som med så mange af de vers, vi gør til slagord eller plakater, kender vi måske meget lidt til den sammenhæng, hvori verset blev givet.

Mika 2,8-11;
3,8-12

Hvad gjorde folket, som Mika fordømte?

Under kong Akaz' regering i Juda nåede Guds folk et nyt lavpunkt i deres nations åndelige historie. Afgudsdyrkelse og dens forskellige onde handlinger tog til. Og som andre profeter på den tid også bemærkede, blev de fattige ved med at blive udnyttet og udplyndret. Mika er ikke mindre dommedagsprofet end de andre på hans tid. Det meste af hans tre første kapitler udtrykker Guds vrede og sorg over det onde, hans folk har gjort, og også den ødelæggelse, som skulle ramme dem.

Men Gud havde ikke opgivet sit folk. Selv profeternes gennemtrængende stemmer og barske budskaber var en indikation på Guds vedvarende interesse i sig folk. Han gav dem advarsler, fordi han elskede dem og ønskede det bedste for dem. Han længtes efter at tilgive og genoprette dem. Hans vrede ville vare evigt (se Mika 7,18-20).

Det er i denne sammenhæng, at den velkendte "formel" gives: handle retfærdigt, vise trofast kærlighed, årvågent vandre med din Gud. Det lyder så enkelt, men at leve en sådan tro i praksis er faktisk en stor udfordring, især når det synes totalt fremmed for det samfund, vi omgives af. Når andre har fordel af uretfærdighed, håner barmhjertighed og kører stolte rundt, kræver det mod og udholdenhed at handle retfærdigt, elske barmhjertighed og vandre i ydmyghed. Men vi er ikke alene. Når vi handler på denne måde, vandrer vi med Gud.

Til at
tænke over

Hvilken sammenhæng er der mellem at handle retfærdigt, vise trofast kærlighed og årvågent (ydmygt) vandre med Gud?

Ezekiel

Hvis man spurgte en gruppe kristne om "Sodomas synder", ville mange sandsynligvis kaste sig ud i en beskrivelse af dens forskellige seksuelle synder og andre former for moralsk fordærv. 1 Mos 19,1-13 beskriver trods alt et sygt og forkvaklet samfund, som var modent til ødelæggelse.

Men det er interessant, at svaret er mere kompliceret end som så. Tænk over Ezekiels beskrivelse: "For dette var din søster Sodomas synd: Hun og hendes døtre levede i storhed, overflod og sorgløs tryghed, men rakte ikke de hjælpeløse og fattige hånden" (Ez 16,49). Det er ret sikkert, at Gud ikke ville ignorere de andre former for moralsk fordærv i byen, men Ezekiels fokus her var på den økonomiske uretfærdighed og manglen på omsorg for mennesker i nød.

Kunne det tænkes, at disse økonomiske synder i Guds øjne var lige så slemme som de seksuelle?

Ezekiel levede i tiden efter Amos, Mika og Esajas, og hans profetier bringer en tilsvarende advarsel om en kommende ødelæggelse. Men efter Jerusalems fald og folket tages til fange af babylonierne, skifter Ezekiels fokus helt til Guds løfter om genoprettelse.

Ez 34,2-4.7-16

Sammenlign Guds vurdering af Israels korrupte ledere med hans egen omsorg for fårene. Hvilken kontrast er der mellem deres behandling af de svageste "får" og Guds metoder?

Selv om de havde været så fordærvede, at de blev sammenlignet med Sodoma, søger Gud stadigvæk efter dem i håbet om at vende dem bort fra deres ondskab. I Guds fornyede plan for sit folk ville de komme tilbage til deres eget land, Jerusalem skulle genrejses og templet genopbygges. De fester, som Gud havde givet, skulle igen blive fejret og landet skulle deles ligeligt mellem folket som deres arvelod (se Ez 47,13 - 48,29). Det synes indlysende, at det var Guds hensigt, at hans plan for sit folk, som først blev givet til Moses og israeliterne efter deres udfrielse af Egypten, skulle genoptages, når folket vendte hjem fra fangenskab. Dette indbefattede omsorg for de svageste i samfundet tillige med dem, der blev betragtet som udenforstående.

Til at tænke over

Hvor vigtigt er det for dig, at vores Gud er en Gud, der giver nye chancer, til og med til sit eget folk, som er gået på afveje efter at have fået muligheden for at foretage bedre valg?

Esajas

Es 1,15-23;
3,13-15; 5,7-8

Hvordan vil du beskrive profetens reaktion på det, han ser i samfundet omkring sig?

Esajas' åbningsprædiken – de første fem kapitler - er en blanding af skarp kritik af den type samfund, som Guds folk var blevet, advarsler om en nært forestående dom som følge af deres forkastelse af Gud og fortsatte synd, og håb hvis folket ville vende tilbage til Gud og reformere deres liv og samfund. Men den allerstærkeste følelse, som kommer til udtryk i hans ord, er måske sorg. Baseret på profetens opfattelse af, hvem Gud er, og hvad han ønsker for sit folk, sørger han over det, der er gået tabt, de utallige glemte mennesker, som bliver såret, og dommen, som vil ramme folket.

Esajas fortsætter dette mønster hele vejen gennem sin profetgøring. Han formaner folket om at huske, hvad Gud har gjort for dem. Han tilbyder også folket håbet om, hvad Gud ønsker at gøre for dem i fremtiden. Derfor bør de søge Herren nu, for dette fornyede forhold til ham vil indbefatte omvendelse fra deres nuværende synd og en ændring af den måde, de behandler andre på.

I kapitel 58 og 59 vender Esajas specifikt tilbage til bekymringen om retfærdighed. Igen beskriver han et samfund, hvor "retten er trængt tilbage, og retfærdigheden holder sig langt borte; for sandhed snubler på torvet, og ærlighed kan ikke komme frem" (Es 59,14). Men han bekræfter også, at Gud kender til det, og at Gud vil frelse sit folk, at "en løskøber skal komme" (Es 59,20).

I Esajas' Bog er en stor del af profetens opmærksomhed rettet mod at forkynde den kommende Messias, han, som til sidst skulle genoprette Guds herredømme på jorden og bringe retfærdighed, barmhjertighed, helbredelse og genoprettelse.

Til at
tænke over

Læs Es 9,6-7; 11,1-5; 42,1-7 og 53,4-6. Hvordan passer disse profetier med din opfattelse af Jesu liv, tjeneste og død? Hvad antyder disse profetier om hensigten med hans komme til denne verden?

Til videre studium

- Ellen White, *Profeter og konger*, "Israel i assyrisk fangenskab", s. 136-141; "Esajas' kald", s. 149-152

"Profeterne hævdede røsten imod tidens skrigende magtmisbrug, himmelråbende uretfærdighed, grænseløse luksus og overdådighed, skandaløs fråseri og drukkenskab og den kolossale løsslupenhed. Men det var forgæves, at de protesterede og fordømte synden" (Ellen White, *Profeter og konger*, s. 137).

For Esajas var det "især samfundsforholdene, der gav anledning til ængstelse. Indbyggerne var så begærlige, at de opkøbte hus og marker i stor stil ... Lov og ret blev tilsidesat, og man viste ikke de fattige skånsel ... Selv embedsmændene, som havde pligt til at beskytte de hjælpeløse, vendte det døde øre til de fattiges og trængendes, enkernes og de faderløses skrig ...

Det er ikke så mærkeligt, at disse forhold fik Esajas til at vige tilbage for ansvaret, da han i de sidste år af Uzzijas regeringstid blev kaldet til at overbringe Juda en række advarsler og irettesættelser fra Gud. Han vidste, at han ville møde hårdnakket modstand" (*Ibid.*, s. 150).

Spørgsmål til
drøftelse

- 1. Ofte opfatter vi hensigten med profetier som forudsigelser om fremtiden. Hvordan ændrer det din opfattelse af en profets rolle, når du ser, hvordan de gammeltestamentlige profeter fokuserede så meget på den verden, de levede i?**
- 2. Profeternes liv og budskab viser, hvor vanskeligt og farligt det kan være at forsvare sandhed. Hvorfor tror du, de gjorde, hvad de gjorde og talte på den måde, de talte på?**
- 3. I profeternes skrifter ser det ud til, at Gud skifter mellem vrede og dyb bekymring for sit folk. Hvordan får du disse to sider ved Guds karakter til at passe sammen?**

Resumé

De gammeltestamentlige profeter var lidenskabelige og ofte vrede og fortørnede forsvarere af Guds vej og vilje over for deres folk. Idet de udtrykte Guds egen bekymring, indbefattede denne lidenskab et stærkt fokus på retfærdighed for de fattige og undertrykte. Profeternes kald til folket om at vende tilbage til Gud indbefattede, at de ophørte med at øve uret. Dette var også en del af Guds løfte om, hvad han ville gøre i sine planer for en bedre fremtid for folket.

Aktiviteter og dialog

Guds Ord
og klassens
aktiviteter

- Læs nogle af de såkaldt små profeter igennem og find eksempler på social kritik. For at gøre det lettere, kan klassen evt. fordele profeterne imellem sig – og samle og sammenligne resultaterne.
 - Find hos hver af profeterne en eller to tydelige, særligt stærke udsagn, hvor de taler imod social uretfærdighed.
 - Drøft, hvad profeterne især taler imod – og hvorfor!
 - Drøft, hvilken betydning det har for vores forkyndelse i dag?
- Lad en fra klassen forberede en skematisk oversigt over profeterne til næste sabbat
 - Hvornår levede og skrev de?
 - Hvilken periode i Israels historie tilhørte de?
 - Hvad var den gældende magtstruktur? Osv.
- Læs sammen tekster: Jer 14,14; Ez 13,1-10; Klag 2,14
 - Hvem tror I lønnede de falske profeter?
 - Hvem har magt eller autoritet over en sand profet?

Uddybende
spørgsmål

Syvendedags adventister lærer og bekender, at Gud har givet kirken i de sidste dage en profetisk opgave: vi skal som profeterne frembære Guds budskab til verden!

- Betyder dette profetiske kald, at vi også er sat til at påpege social uretfærdighed, magthaveres udnyttelse og undertrykkelse af de svage m.m.?

Forstå
det bedre

Et af de mest brugte udtryk i forbindelse med profeterne i Det Gamle Testamente er i forskellige variationer sætningen: "Herrens ord kom til... " (Jer 30,1; Ez 1,3; Mika 1,1 og mange flere). Dette udtryk har en omfattende teologisk betydning:

- Profetens autoritet kom fra Gud alene.
- Det er Guds Ord og dermed indholdet af budskabet, som er afgørende for autoriteten, ikke den formelle rolle i et hierarki, hvad enten det er religiøst eller politisk.
- Profeterne skulle derfor være uafhængige af religiøse eller politiske myndigheder. De skulle ikke være ansatte af og afhængige af fx kongerne i Juda og Israel.